

Kvinnustríð

Barbara Holm

Redaktørur á Vikuskiftis Sosialinum

100 ár síðani okkara formøður valdu fyrri fyrstu ferð

Sunnudagin komandi eru júst 100 ár síðani, at formøður okkara settu sín kross í samband við løgtingsval fyrri allar fyrstu ferð

Hetta er ein søguligur dagur, sum skal minnast, markerast og hátíðarhaldast.

Eingin av teimum, sum settu sín kross 28. februar 1916, eru á lívi í dag. Men mangar kvinnur í ymiskum aldursbólum kring landið, minnast stríðsmál í ymiskum tíðarskeiðum, sum tær hava eyggleitt, stríðst fyrri ella kanska verið ímóti.

Sum tá Lisbeth L. Petersen, Karin Kjølbro og aðrar megnar kvinnur stríddist fyrri at fáa fleiri kvinnur áhugaðar í politikki, við eitt nú at skipa fyrri Kvinnutingi í løgtingssalinum. Tað varð tó ikki væl móttikið, tí tingformaðurin tá metti ikki, at tingsalurin skuldi nýtast til slíkt fjant og fjas. Sum um alt, sum bara kvinnur gera, er fjant og fjas og ikki sømiligt til tignarlaga tinghúsið. Men tær bakkaðu ikki. Tvørturímóti vóru tær firtnar og stríddist enn harðar fyrri at sleppa at nýta tingsalin og at enda eydnadist.

Kann nakar okkara ímynda sær at fáa eina slíka viðmerking í dag? At ein løgtingsformaður, leiðani politikari, stjóri ella líknandi kann finna uppá at siga, at kvinnuvirksemi er fjant og fjas?

Ja, tað er undir øllum umstøðum nakað, sum týðir uppá, at ungar kvinnur kenna seg fyrri mismuni í dagsins Føroyum, um enn samskipti ikki hevur sama niðurgerandi tónalag, sum tá Lisbeth, Karin og hinar ráddu fyrri borgum.

Við javnstøðu fyrri eyga fer eitt átak av bakka-

stokki í næstum, sum eitur Damudomi. Ungu kvinnurnar handan átakið vísa á, at í gerandisdegnum eru mangan viðmerkingar og atburður at hóma, sum bera ein sexistiskan undirtóna. Sum tá kvinnur verða dømdar fyrri sína útsjónd og ikki síni avrik. Í Vikuskiftis Sosialinum í síðstu viku segði Liljan Weihe, tíðindaleiðari í Kringvarpinum júst hetta. At tað er lógið, at hárið fær størri uppmerksemi enn tað, hon sigur. Tær ungu kvinnurnar kenna júst hetta sum eina forðing – at kvinnur ikki altíð verða tiknar í álvara.

Ein av kvinnunum, sum mangan verður rópt millum valdmiklastu kvinnurnar í landinum – Johanna á Bergi – merkir tó ikki hendan trupulleikan, sum tíðindaleiðarin í Kringvarpinum og ungu kvinnurnar handan Damudomi uppliva. Og hon heldur ikki, at vit skulu ræðast tað faktum, at tað er munur á kyninum og munur á fólki.

Hvussu er og ikki, so er eingin ivi um, at vit eru komnar langt, síðani okkara formøður luttóku í fólkaræðinum í 1916. Vit eru tó ikki komnar á mál, mugu vit staðfesta, eftir at hava sæð seinastu uppgerðina yvir lønarlag í Føroyum. Kvinnur forvinna framvegis munandi minni enn menn, og flestu leiðandi stórvini eru kvinnað av monnum. Eg meini mannað. Og ikki at gloyma skriftmálið.

Hátíðarhalt 100 ára dagin saman við Vikuskiftis Sosialinum, í temasiðunum hesaferð.

HAVA BARA VALT 25 KVINNUR Á TING

Hóast valrætt í 100 ár, so hava føroyingar tilsamans bara valt 25 kvinnur á ting. Og bara 14 kvinnur hava sitið í landsstýrinum. 6 kvinnur hava havt sæti á tingi sum eykafólk fyrri landsstýrisfólk

EIRIKUR LINDENSKOV

Hóast kvinnur hava havt valrætt og kunna stillað upp til løgtingsval í 100 ár, so tók tað 62 ár hjá føroyingum at venja seg so væl við tankan um, at kvinnur vórðu valdar í løgtingið.

Tað hendi á løgtingsvalinum 7. november í 1978, tá Jona Henriksen úr Javnaðarflokkinum og Karin Kjølbro úr Tjóðveldisflokkinum vórðu valdar á ting í Suðurstreymoyar valdømi.

Men Jona Henriksen hevði sitið á tingi valskeiðið frammaundan. Hon stillaði upp til løgtingsvalið í 1974 og fekk næstflestar atkvøður. Jákup Lindenskov varð afturvaldur, men tá hann helt fram í landsstýrinum, tók Jona Henriksen sæti fyrri hann í løgtinginum frá 1975 til løgtingsvalið í 1978.

Fyrsta kvinna, sum hevur møtt á tingi var Malla Samuelsen úr Sjálvstýrisflokkinum, sum kom inn nakrar dagar í 1964 sum eykafólk fyrri Marius Johannesen.

Men tað er altso ikki fyrr enn í 1975, at ein kvinna, Jona Henriksen, hevur fast sæti í tingsalinum.

Í 1978 varð løgtingsvallógin broytt soleiðis, at talið av valdømisvaldum tingfólkum verður økt úr 20 upp í 27. Talið á eykamandatunum verður samstundis lækkað úr 10 niður í 5. Eftir hetta varð talið av løgtingsfólkum altíð 32. Frammanundan var talið skiftandi. Tá lógin um eitt valdømi kom í gildi í 2008, varð tingfólkatalið hækkað til 33.

Broytingin í 1978 førði við sær, at 8 valdømisvald fólk skuldi veljast í Suðurstreymoy. Og júst í Suðurstreymoy var møguleikin størstur at fáa kvinnur valdar, tí hetta var fólkaríkasta valdømi.

Og soleiðis var longu í 1978, tá Jona Hendriksen varð vald sum nummar tvey hjá Javnaðarflokkinum og Karin Kjølbro sum nummar tvey hjá Tjóðveldisflokkinum.

Í 1980 røkk Jona Henriksen ikki øðrum plássi, tí tá varð hon yvirhálað av Jóannes Dalsgaard. Jona Henriksen gjørdist nummar trý á listanum, og møtti av og á sum varafólk fyrri Jákup Lindenskov, sum tá var fólkatingsmaður. Karin Kjølbro var einsamøll kvinna á tingi frá 1984 til 1988.

Á løgtingsvalinum í 1988 verður Karin Kjølbro afturvald. Hesaferð hevur Tjóðveldisflokkurin tvær kvinnur í fremstu røð, tí á fyrsta plássið verður Jóngerð Purkhús vald. Og tá verður eisini Marita Petersen úr Javnaðarflokkinum vald. Tí eru triggjar kvinnur í løgtinginum valskeiðið frá 1988 til 1990.

Á valinum í 1990 verða triggjar kvinnur valdar: Lisbeth L. Petersen, Marita Petersen og Helena Dam á Neystabø, allar úr Suðurstreymoyar valdømi.

Í 1994 verða umframt tær triggjar, sum vórðu valdar í 1990, eisini valdar Ingeborg Vinther fyrri Verkamannafylkingina. Hon er vald í Suðuroy og Maria Hansen í Vestmanna. Nú eru fyrri fyrstu ferð

kvinnur valdar uttan fyrri Suðurstreym.

Í 1998 minkar talið aftur niður á triggjar kvinnur, sum allar eru valdar í Suðurstreymoy: Annita á Fríðriksmørk, Lisbeth L. Petersen og Katrin Dahl Jacobsen.

Í 2002 verða aftur fyra kvinnur valdar – allar úr Suðurstreymoy: Annita á Fríðriksmørk, Kristina Háfoss, Katrin Dahl Jacobsen og Lisbeth L. Petersen.

Í 2004 minkar talið niður á triggjar: Lisbeth L. Petersen, Heidi Petersen, vald í Norðstreymoy, og Annita á Fríðriksmørk.

Eftir at Føroyar gjørdist eitt valdømi í 2008 fingur kvinnur frægari atgongd til løgtingið, tí tá varð talið av kvinnum meira enn tvífaldað til sjei kvinnur: Katrin Dahl Jacobsen, Annika Olsen, Annita á Fríðriksmørk, Helnda Dam á Neystabø, Rósa Samuelsen, Bjørt Samuelsen og Bergtóra Høgna-dóttir.

Í 2011 øktist kvinnumboðanin aftur. Tá vóru 10 kvinnur valdar: Annika Olsen, Elsebeth M. Gunnleygsdóttir, Rósa Samuelsen, Edva Jacobsen, Rigmor Dam, Eyðgunn Samuelsen, Kristina Háfoss, Bjørt Sameulsen, Gunvør Balle og Sirið Stenberg.

Á seinasta løgtingsvali, sum var 1. september í fjør, lækkaði talið aftur til 9 kvinnur: Annika Olsen, Sonja Jógvansdóttir, Eyðgunn Samuelsen, Rigmor Dam, Sirið Stenberg, Kristina Háfoss, Annita á Fríðriksmørk, Katrin Kallsberg og Hanna Jensen.